

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Дзигори Кирила Романовича
«Соціальні мережі як форми репрезентації історичної пам'яті»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 033 Філософія

Актуальність теми дослідження. Сучасні соціальні мережі з простого засобу для спілкування людей перетворились на високотехнологічні платформи з універсальним набором інструментів від спілкування до продажів товарів та послуг. Через такі радикальні зміни соціальні мережі інтегрувались практично в усі сфери життя людини. Це, своєю чергою, сприяло формуванню нових патернів взаємодії між суб'єктами та об'єктами мережі. Можна констатувати, що соціальні мережі є одним із важливих сучасних засобів для конструювання соціальних відносин. Завдяки технічним можливостям соціальних медіасервісів створюється унікальний простір для «соціального конструкціонізму». Так, наприклад, соціальні мережі впливають на формування історичної пам'яті в суспільстві, адже саме через них утворюються горизонтальні зв'язки між користувачами. Це призводить до створення герметичного середовища, в якому можна «автономно» обирати що з подій минулого слід пам'ятати, а що – забути. Соціальні мережі утворюють кіберпростір, який втілює основні характеристики постмодерного явища, такі як: відсутність змістовної центрації, атиєрархічність, ризоматичність, відсутність цілісного наративу та критичне ставлення до історизму. Тому для аналізу взаємодії між історичною пам'яттю та соціальними мережами доцільно використовувати постмодерну методологію.

Зв'язок дисертації з науковими темами. Дисертаційне дослідження виконувалось в межах наукової теми Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка: «Складні питання історичної пам'яті країн Центрально-Східної Європи XX–XXI ст. у парадигмі діалогічності української культури» (реєстраційний номер 0116U003294; термін виконання: 2016 – 2022 рр.) та наукової теми кафедри філософії та релігієзнавства «Гуманітарна безпека України в контексті системних і позасистемних викликів сучасності» (державний реєстраційний номер: 0122U202038; термін виконання: 2022–2027 рр.).

Мета дисертації - дослідити форми репрезентації історичної пам'яті в просторі електронних соціальних комунікацій. Для реалізації мети дисертаційного дослідження були вирішені такі **завдання**:

- за допомогою постмодерністської методології охарактеризувати місце соціальних мереж в процесі взаємодії з історичною пам'яттю;
- виявити та обґрунтувати теоретичні та методологічні підходи до вивчення історичної пам'яті як постмодерного явища в умовах розвитку та функціонування комп'ютерних соціальних мереж;
- визначити соціокультурні механізми і чинники формування історичної пам'яті;
- визначити специфіку соціальних мереж як форм репрезентації історичної пам'яті;

- застосувати новий міждисциплінарний підхід для розуміння складного впливу соціальних мереж на історичну пам'ять;
- описати наявні в просторі електронних комунікацій засоби маніпуляції історичною пам'яттю;
- розробити стратегії подолання маніпулятивного впливу на історичну пам'ять за допомогою соціальних медіаресурсів.

Об'єктом дослідження є соціальні мережі як засіб конструювання соціальних відносин.

Предметом дослідження є форми репрезентації історичної пам'яті в соціальних медіасервісах.

Джерельну базу роботи складають праці вітчизняних і зарубіжних авторів з тематики дисертаційного дослідження. Аналіз цих матеріалів дає змогу узагальнити різні підходи до вивчення історичної пам'яті та соціальних мереж як форм репрезентації історичної пам'яті.

Для систематизації матеріалу літературні джерела поділені на кілька тематичних груп. Це дозволяє врахувати історичний контекст і відстежувати еволюцію підходів до вивчення заявлених питань різними науковими школами.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є міждисциплінарний підхід, що передбачає використання сучасних наукових знань не лише з різних галузей філософії, але й з психології, історії, антропології та комп'ютерних наук. Для розробки поставленої у даному дослідженні проблематики застосовано постмодерністську методологію, яка, наголошуючи на множинності інтерпретацій, контекстуальності знання та залежності розуміння від соціальних, культурних та історичних факторів, дозволила проаналізувати процеси та контент у соціальних мережах. Зокрема, герменевтичний метод було використано при аналізі дефініцій історичної пам'яті та соціальної мережі, а також для розуміння контекстів символів і культурних кодів, використаних у різних визначеннях та формах їхньої репрезентації в соціальних медіасервісах. Для аналізу репрезентації історичної пам'яті в соціальних мережах використано феноменологічний метод, що узгоджується з постмодерністським акцентом на суб'єктивності та різноманітності індивідуальних переживань. Системний підхід виявився корисним для розуміння складності соціальних та культурних явищ як мережі взаємопов'язаних елементів та дозволив дослідити спільноти й канали в соціальних мережах, присвячені історії та історичній пам'яті. З метою визначення історичної зумовленості та відносності різних ідей і дискурсів щодо формування історичної пам'яті було застосовано історико-ретроспективний аналіз. Методи структуралізму, постструктуралізму, конструктивізму використовувались для аналізу глибинних структур значень історичної пам'яті, а також при дослідженні маніпуляцій історичною пам'яттю та методів їхнього запобігання. Вивчення можливостей впливу соціальних мереж на історичну пам'ять людини здійснено методом глибинного інтерв'ю. Респондентами стали 30 осіб із різним досвідом користування соціальними мережами. Отримані дані проаналізовано з метою з'ясування характеру взаємодії між соціальними мережами та історичною пам'яттю. На підставі методу контент-аналізу дисертантом також було розроблено спеціальну програму web-scraper для

збирання інформації з соціальних мереж про спільноти, присвячені історії та пам'яті.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що
вперше:

- доведено, що принципи постмодернізму є доцільною методологією для соціально-філософського дослідження соціальних мереж в цілому та характеристики їх впливу на зміст історичної пам'яті зокрема;

- розроблені стратегії подолання маніпулятивного впливу на історичну пам'ять за допомогою соціальних медіаресурсів. Стратегія полягає у чотирьох ключових моментах: конструювання комплексного погляду на історичну пам'ять; підтримка власної історичної пам'яті в соціальних мережах; збереження індивідуального досвіду в пам'яті; рефлексія над змістом історичної пам'яті.

уточнено:

- типологію і класифікацію соціальних мереж в сучасному просторі електронних соціальних комунікацій з точки зору взаємодії соціальної мережі з пам'яттю користувача;

- специфіку соціальних мереж як форм репрезентації історичної пам'яті в сучасному українському контенті (спільноти в соціальних мережах, меми, фото, відео, віртуальні музеї, комеморативні практики в соціальних мережах);

- набуття мережових рис історичною пам'яттю в соціальних мережах.

отримали подальший розвиток:

- наявні в сучасних засобах електронних комунікацій інструменти маніпуляції історичною пам'яттю. Для цього було проведено фокусне інтерв'ю з тридцятьма фахівцями з різних сфер діяльності від ІТ до дослідників гуманітарної сфери.

- характеристика соціокультурних механізмів і чинників формування історичної пам'яті.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Отримані результати дозволяють стверджувати, що історична пам'ять широко представлена в соціальних мережах. У кожній соціальній мережі, залежно від її специфіки подання контенту користувачеві (короткі відео, відеоблоги, блоги, мікроблоги, фото, аудіо) історична пам'ять набуває форми домінуючого контенту. Практично це означає, що за потреби методами контент-аналізу можна з'ясувати, яким чином та чи інша історична подія репрезентована в соціальних мережах. Також, у разі необхідності, за допомогою відповідного формату контенту можна популяризувати або нагадати про важливі історичні події чи постаті серед користувачів соціальних мереж. У другому підрозділі третього розділу дисертації обґрунтовано стратегію подолання маніпулятивних впливів на історичну пам'ять в соціальних мережах. Стратегія складається з чотирьох пунктів:

- конструювання комплексного погляду на історичну пам'ять;
- підтримка власної історичної пам'яті в соціальних мережах;
- збереження індивідуального досвіду в пам'яті;
- рефлексія над змістом історичної пам'яті.

В основі цих пунктів закладений погляд на історичну пам'ять як на мережу об'єктів та суб'єктів історії та зв'язків між ними. Такий погляд дозволив показати, що завдяки комплексній картині минулого, а також інформаційної

підтримки пам'яті, в соціальних мережах можна мінімізувати шкоду від різного роду маніпуляцій. Запровадження цих пунктів можливе на різних рівнях: від індивідуального застосування до загальних рекомендацій в установах або навіть як складова державної політики національної пам'яті. Ця стратегія також може поєднуватися з різними проєктами, спрямованими на підвищення медіаграмотності населення, або бути частиною вимог інформаційної гігієни. Як засвідчено в дослідженні, соціальні мережі мають значний вплив на всі аспекти життя людини, тому стратегія, що сприятиме збереженню власної історичної пам'яті, є важливою складовою сучасного ландшафту мережевого суспільства.

Апробація дослідження. Основні положення й висновки дослідження оприлюднено в доповідях на 6 науково-практичних конференціях, зокрема на 5 всеукраїнських: Класифікація соціальних мереж в контексті комеморативних досліджень. Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук: перспективи та виклики: V Всеукраїнська студентська науково-практична конференція (Україна, Миколаїв, 24 листопада 2022); Всеукраїнська науково-практична конференція «Соціокультурні трансформації та геополітичні виклики в умовах багатопольярного світу», Національний торговельно-економічний університет (Україна, Київ, 24 листопада 2022 року); Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції. Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна, Київ, 19 травня 2023 року); Матеріали X Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Соціальні та гуманітарні технології: філософсько-освітній аспект», Черкаський державний технологічний університет (Україна, Черкаси, 21-22 березня 2024 року); Київські філософські студії-2024: Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (Україна, Київ, 17 травня 2024 року). Та одній міжнародній конференції: Матеріали XIII Міжнародної наукової конференції «Соціальне прогнозування та проектування майбутнього: перемога, мир та відновлення у післявоєнній Україні». Запорізький національний університет (Україна, Запоріжжя, 2023 рік);

Публікації. Основні ідеї та результати дисертаційного дослідження викладені в 11 публікаціях, 4 статті, які опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 7 публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації.

Наукові статті, опубліковані в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Dzihora K. (2022). Репрезентація історичної пам'яті у спільнотах соціальних мереж. Схід, Том 3, випуск 1, С.15-24. [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2022.3\(1\).254336](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2022.3(1).254336) Вебпосилання: <https://skhid.kubg.edu.ua/article/view/254336>

2. Дзігора К. (2024). Історична пам'ять у дзеркалі постмодерної методології. Humanities Studies, Том 9, випуск 96, С. 40-48. <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-04> Вебпосилання: <http://humstudies.com.ua/article/view/307054>

3. Дзігора К. (2024). Українознавство і комеморативні студії: термінологічна спорідненість та методологічна специфіка. Українознавство, Том

4, випуск 93. [https://doi.org/10.17721/2413-7065.4\(93\).2024.317512](https://doi.org/10.17721/2413-7065.4(93).2024.317512) Вебпосилання: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/317512>

4. Дзігора К. (2024). Вплив соціальних мереж на конструювання історичної пам'яті. Схід, 6(4), 35–41. <https://doi.org/10.21847/2411-3093.2024.647> Вебпосилання: <https://skhid.kubg.edu.ua/article/view/319077>

Публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації

1. Дзігора К. Р. (2022). Комеморативні практики у вимірі соціальних мереж (с. 254-271). У: Ментальність. Нація. Пам'ять. Ментальність. Нація. Пам'ять. Збірник праць наукової школи проф. Р.О.Додонова. Київ: ФОП Руслан Халіков, 2022. 286 с. URL:

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/40880/1/R_Dodonov_ZNP_2022_IFF.pdf

2. Дзігора К.Р. (2022). Класифікація соціальних мереж в контексті комеморативних досліджень. Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук: перспективи та виклики: V Всеукраїнська студентська науково-практична конференція, м. Миколаїв, 24 листопада 2022. С. 478 –483.

3. Дзігора К., Додонов Р. (2022). Соціальні мережі як частина постмодерністської дійсності. Всеукраїнська науково-практична конференція «Соціокультурні трансформації та геополітичні виклики в умовах багатополярного світу», Національний торговельно-економічний університет м. Київ, 24 листопада 2022 року. С. 61–66.

4. Дзігора К.Р. (2023). До питання про дефініцію концепта «історична пам'ять» Київські філософські студії-2023: Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції. Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, 19 травня 2023 року. С.130-134.

5. Виступ на конференції, без публікації. Дізгора К.Р. (2023). Постмодерністські підходи до вивчення комеморативних практик в соціальних мережах. Матеріали XIII Міжнародної наукової конференції «Соціальне прогнозування та проектування майбутнього: перемога, мир та відновлення у післявоєнній Україні». Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, 2023.

6. Дзігора К.Р. (2024). Політика пам'яті як чинник формування колективної пам'яті. Матеріали X Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Соціальні та гуманітарні технології: філософсько-освітній аспект», Черкаський державний технологічний університет, м.Черкаси, 21-22 березня 2024 р. С.55 – 58.

7. Дзігора К.Р. (2024). Меми як форма репрезентації історичної пам'яті в соціальних мережах. Київські філософські студії-2024: Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, 17 травня 2024 року. С.94 –98.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням, у якому викладено авторський погляд на соціальні мережі як форми репрезентації історичної пам'яті. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані здобувачем особисто.

Структура та обсяг дисертації. Відповідає меті і завданням дослідження, складається зі вступу, трьох розділів (7 підрозділів), висновків, списку використаних джерел (280 позицій). Загальний обсяг дисертації – 214 с., з них основного тексту 171 с., що відповідає вимогам, встановленим освітньо-науковою програмою Університету «Філософія».

Оцінка мови та стилю дисертації. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступно для сприйняття. Робота написана науковим стилем мовлення, її структура відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження.

Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, у яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату.

Усі використані здобувачем в тексті дисертації свої наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дослідження та вказані в анотації дисертаційної роботи.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значущістю дисертація К. Р. Дзигори відповідає спеціальності 033 Філософія, галузі знань 03 Гуманітарні науки. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти й накопичено теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, достатні для розв'язання комплексних проблем у царині професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, опановано методологію наукової діяльності.

Рішення.

1. Дисертація Дзигори Кирила Романовича «Соціальні мережі як форми репрезентації історичної пам'яті», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про

затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023.

2. Дисертація Дзигори Кирила Романовича та наукові публікації, у яких висвітлено наукові результати дослідження, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

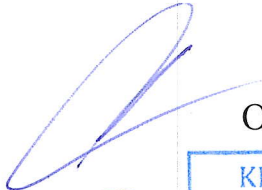
3. Дзигора Кирило Романович на високому рівні оволодів методологією наукової діяльності, набув теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувач вільно володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертацію Дзигори Кирила Романовича «Соціальні мережі як форми репрезентації історичної пам'яті», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія, до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для присудження К.Р. Дзигорі ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

Голова:

завідувач кафедри філософії
та релігієзнавства

Факультету суспільно-гуманітарних
наук Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка,
доктор філософських наук, професор,

Олександр ГОРБАНЬ

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965
Власний підпис

Засвідчую

